

Voimaposti varhaiskasvatukseen

Miksi yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa sisältyy Voimaperheet-ohjelmaan?

Terja Ristkari

*Voimaperheet-
tutkimus-
koordinaattori*

Perinteisten tukiverkostojen puuttuessa moni nykyvanhempi kaipaa uudenlaista tukea lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen liittyvissä kysymyksissä. Vanhemmuuden tuki on tullut myös keskeiseksi osaksi ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa.

Varhaiskasvatus tavoittaa valtaosan leikki-ikäisistä ja vaikuttaa keskeisesti lasten elämään. On tärkeää hyödyntää sen käytössä oleva asiantuntemus ja

tieto, kun kehitetään perheille matalan kynnyksen palveluja.

Voimaperheet on Turun yliopistossa kehitetty toimintamalli lasten ja perheiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Mallissa yhdistyvät riskiryhmien tunnistaminen ja matalan kynnyksen digitaalinen vanhempainohjaus. Toimintamalli perustuu vahvaan tutkimusnäyttöön, ja vanhempainohjausohjelma on osoittautunut vaikuttavaksi maassamme.

Vanhempi toteuttaa Voimaperheissä 11 teeman vanhempainohjausohjelmaa. Ohjelman loppupuolella hän pyrkii vahvistamaan yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Tavoite on, että yhteistyö tukee

perheen harjoittelua ohjelmassa. Vanhempi sopii työntekijän kanssa asioista, joissa lapsen onnistumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Varhaiskasvatuksen työntekijät tietävät, että hyvän huomioiminen vahvistaa lapsen myönteistä käyttäytymistä. Suurten lapsiryhmien kiireisessä arjessa se voi olla käytännössä haastavaa. Usein kyse on kuitenkin vain siitä, että annettava palaute muotoillaan kannustavasti. Pitkällä tähtäimellä hyvän huomiooneminen voi myös rauhoittaa ryhmää.

Voimaperheissä vanhempi voi saada tukea lapsen käyttäytymisen haasteisiin, vaikka ne rajoittuisivat kodin piiriin. Varhaiskasvatuksen kannustava palaute on silloinkin tärkeää.

Voimaperheet osana varhaiskasvatusta

Voimaperheet-ohjelman kahdeksannessa teemassa keskitytään perheen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tukemiseen. Vanhempi sopii työntekijän kanssa lyhyen keskusteluajan ja toimittaa hoitopaikkaan päivähoidon palautetaulukon.

Miettikää ensin yhdessä vanhemman kanssa tilanteita, joissa lapsi toimii hyvin päivähoidossa sekä tilanteita, joissa lapsen käyttäytyminen on haasteellista ja vaatii vielä harjoittelemista. Vanhempi on jutellut ensin lapsen kanssa samoista aiheista kotona. Keskustelkaa vanhemman kanssa yhteistyön tavoitteista ja siitä, millä tavoin lasta voisi auttaa käyttäytymään paremmin.

Palautetaulukon tarkoitus

- Keskittyä huomaamaan lapsen vahvuuksia ja pientäkin edistystä.
- Kehua, kannustaa ja palkita siitä, kun lapsi käyttäytyy hyvin.
- Lisätä keskustelua lapsen käyttäytymiseen liittyvistä asioista.
- Auttaa seuraamaan säännöllisesti, miten lapsella sujuu.

- Palautetaulukon avulla voi nostaa enemmän esille asioita, joista lapsi suoriutuu hoidossa hyvin ja tehdä hyvän huomaimista näkyvämmäksi lapselle ja myös aikuisille.

Näin käytätte palautetaulukkoa

- Valitkaa kaksi helppoa käyttäytymistavoitetta tai tehtävää, joista lapsen on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia päivittäin. Valitkaa lisäksi yksi käyttäytymistavoite, joka on edellisiä tavoitteita haasteellisempi.

- Lapsen kotona on tarrataulu, johon hän voi ansaita tarroja myös päivähoidossa sovittujen käyttäytymistavoitteiden toteutumisesta. Auttakaa lasta ansaitsemaan tarroja muistuttamalla häntä tarvittaessa tavoitteista.
- Tavoitteet kannattaa pitää yksinkertaisina ja riittävän helpoina, koska on tärkeää, että lapsi saa jotakin myönteistä palautetta hoitopaikastaan päivittäin. Tällä tavoin hän saa kotona laittaa joka päivä ainakin yhden tarran tarratauluunsa sovittujen

tavoitteiden toteutumisesta.

- Kertokaa lapselle, mitä häneltä odotetaan. Kuunnelkaa lapsen omia ajatuksia siitä, miten hän voisi käyttäytyä paremmin.
- Käykää palautetaulukko läpi joka päivä yhdessä lapsen ja hänen vanhempansa kanssa.
- Kannustamme käyttämään palautetaulukkoa harjoitteluviikon jälkeenkin ja toivomme, että se olisi teille hyödyllinen apuväline yhteistyöhön ja hyvän huomaamiseen.

Voimaperheet-ohjelman taustaa

- Voimaperheet on Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen toteuttama etähoito-ohjelma, joka on kehitetty lasten käyttäytymisen ongelmien ennaltaehkäisevään hoitoon.
- Ohjelmassa vanhemmuuden taitoja opetellaan www-sivuston sekä perhevalmentajan kanssa käytävien puhelinkeskustelujen avulla.
- Voimaperheet-ohjelma on kehitetty sellaisten perheiden tunnistamiseksi ja tukemiseksi, joiden on tutkimuksen perusteella arvioitu hyötyvän siitä.
- Ohjelmaan ohjaututaan 4-vuotisneuvolassa täytettävän Voimaperheet-neuvolakyselyn perusteella.
- Toimintamallia on tutkittu Varsinais-Suomen alueella vuosina 2010–2014, ja seurantatutkimus jatkuu edelleen.
- Voimaperheet-ohjelma on otettu käyttöön useassa suomalaisessa kunnassa vuoden 2015 alusta.
- Ohjelma koostuu yhdestätoista viikkoteemasta ja sen kesto on noin kolme kuukautta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja konsulttien erityislastentarhanopettajien näkemyksiä yhteistyöstä

Soite on ollut mukana Voimaperheet-yhteistyössä noin vuoden verran. Kysimme varhaiskasvatuksen kanssa tehtävästä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) Minna Vörliniltä Toholammilta ja konsulttoivilta erityislastentarhanopettajilta (kelto) Riitta Sinkolta, Merja Uddmanilta ja Solveig Forslund-Nordlundilta Kokkolasta.

Toimintamalliin kuuluvasta yhteistyöstä perheiden ja varhaiskasvatuksen välillä oli vasta muutamia kokemuksia. Yhteistyö nähtiin kuitenkin ensiarvoisen tärkeänä.

– On helpompi nostaa esille haastaviakin asioita, tehdä ratkaisuja ja arvioida tuen tarpeita, kun pohja yhteistyölle on hyvä, Vörlin sanoo. Hän myös mainitsee yhteistyön päivittäisen tekemisen ja vastavuoroisuuden tärkeyden.

– Suurin asiantuntemus lapsesta on vanhemmilla. Varhaiskasvatuksen ja vanhempien ei tulisi tehdä omaa erillistä työtä, vaan tehdä työtä yhdessä lapsen hyvinvointia tukien. Yhteistyö on koko ajan kehitettävä asia.

Tietoisella hyvän huomaamisella kasvattava merkitys

Voimaperheet-ohjelman keskeimpänä ajatuksena on suunnata huomiota lapsen myönteiseen toimintaan ja pieniinkin yrityksiin. Vastaajat näkivät, että hyvän huomaamisella on suuri merkitys lapsen itsetunnolle ja kasvattava merkitys ihan kaikkeen lapsen toimintaan.

– On tärkeää, että myös varhaiskasvatuksessa huomiota suunnataan hyvään. Positiivisella pedagogiikalla on nostetta tällä hetkellä, Vörlin kertoo.

Kokkolan keltot näkivät Voimaperheet-ohjelman kanssa tehtävän yhteistyön ennen kaikkea mahdollisuutena. He näkivät hyvänä asiana sen, että varhaiskasvatuksessa huomiota suunnattaisiin samanlaisiin asioihin, lisäten myönteistä huomiota.

– Lapsi, jolla on käyttäytymisen haasteita, tulee saaneeksi ehkä enemmän kielteistä huomiota. On hyvä kiinnittää tietoisesti huomiota siihen, että hyvän huomaamista tehdään lapsen arjessa.

Voimaperheet-viikko tavoitteellisen yhteistyön käynnistäjänä

Yhteistyöviikon toteutuksessa vastaajat toivat esille palaute-
taulukon laadittavien tavoitteiden konkreettisuutta.

– Tavoite ”ole kiltti koko päivän” ei anna käsitystä siitä, mitä se pitää sisällään ja sisältää monenlaisia näkemyksiä. On tärkeää, että lapsi saa onnistumisia. Viikko on lyhyt aika. Yhteistyöviikko on alkuun-
paneva voima ja on syytä tehdä harkintaa jatkosta, Sinko toteaa.

Samoin vastaajat näkivät lapsen osallisuuden tärkeänä asiana.

– Lapsi pyrkii tavoitteeseen paremmin, kun hän on myös itse saanut vaikuttaa asiaan, Vörlin kertoo.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja Voimaperheetin välillä on tärkeä kehittää tulevaisuudessa. Saimme tähän hyviä ajatuksia ja ideoita Soiten varhaiskasvatuksen asiantuntijoilta.

Päivähoidon palautetaulukosta kysyttyä

Alla käsitellään päivähoidon palautetaulukon käyttöön liittyviä kysymyksiä. Niihin vastaa Voimaperheet-tutkimuskoordinaattori Malin Kinnunen. (Tekstissä K=kysymys ja V= vastaus)

K: Vanhemmat kokevat, että lapsella on haasteita kotona, mutta varhaiskasvatuksessa kaikki sujuu hyvin. Onko yhteistyöviikon toteutuksesta ja päivähoidon palautetaulukon käytöstä hyötyä tällöin?

V: On hienoa, jos lapsella sujuu hyvin varhaiskasvatuksessa. Päivähoidon palautetaulukon idea on vahvistaa myönteistä ja suunnata huomiota lapsen hyvään toimintaan. Kun lapsi saa hyvää huomiota varhaiskasvatuksessa, niin hyvä toivottavasti kantaa myös kotiin. Vanhemman aloite yhteistyölle on mukava lähtökohta.

K: Meidän olisi helpompi kerätä rasteja viikoittain palautetaulukoon. Voimmeko toteuttaa yhteistyöviikon tällä tavalla?

V: Ohjelman keskeisenä ajatuksena on se, että myönteinen ja kannustava asenne kuuluu lapsen jokaiseen päivään. Viikko on pitkä aika 4-vuotiaalle. Olisi hyvä, että lapsi saisi päivittäin palautetta onnistumisistaan.

K: Tuntuu, että aikaa yhteistyöviikon toteuttamiseen ei ole. Miten saamme ajan riittämään?

V: Yhteistyöviikon toteutukseen riittää se, että järjestää pienen, ihan 10 minuutin, tavoitekeskustelun vanhemman kanssa. Taulukon tarkoituksena ei ole luoda kenellekään stressiä ja paineita.

Yhteistyöviikkoa voi yksinkertaistaa ja asettaa palautetaulukkoon esimerkiksi vain yhden tavoitteen, johon huomiota suunnataan.

K: Varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä yhteistyöviikko ajoittui lapsen hoitosuhteen alkuun. Tällöin lapsella sujui hyvin päivähoidossa ja haasteet alkoivat näkyä vasta myöhemmin. Voitko yhteistyöviikon toteuttaa vielä myöhemmin uudestaan?

V: Yhteistyöviikon voi toteuttaa myöhemmin uudestaan. Päivähoidon palautetaulukkoja on lähetetty perheelle useampi kappale ja näitä voi myös kopioida. Päivähoidon palautetaulukkoja voi myös kysyä lisää meiltä Voimaperheistä.

K: Lapsi on ympärivuorokautisessa hoidossa ja lapsen kanssa toimii useita aikuisia. Miten sovittaa yhteistyöviikko vuorohoitoon?

V: Yhteistyöviikko voidaan toteuttaa vaikka yhdellä tavoitteella. Taulukkoon riittää rastin merkitseminen ja hyvän huomaaminen lapsen toiminnassa.

K: Tavoitteiden asettaminen on vaikeaa. Millaisia tavoitteita Päivähoidon palautetaulukkoon tulisi asettaa?

V: Kannattaa lähteä liikkeelle asioista, jotka sujuvat lapselta hyvin ja joista lapsi saisi onnistumisen

kokemuksia. On tärkeää asettaa konkreettisia, yksinkertaisia ja lapsen osaamiseen nähden sopivia tavoitteita. Tavoitteisiin voi laittaa esimerkiksi: annan rauhan lepohetkellä, istun paikallani ruokailun ajan, odotan omaa vuoroani jonossa tai liittään tavoite vaikkapa lapsen tuonti- tai hakutilanteeseen.

Lisätietoja:

Voimaperheet-työryhmä
voimaperheet@utu.fi

